

УДК 027.54(477–25)

DOI: [https://doi.org/10.18524/2707–3335.2023.1\(29\).280028](https://doi.org/10.18524/2707–3335.2023.1(29).280028)

Клименко Оксана Зиновіївна,

кандидатка історичних наук, доцентка,
завідувачка відділу наукових видань
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
проспект Голосіївський 3, м. Київ, 03039, Україна
E-mail: klimenko_oz@ukr.net
тел.: +38(044)524–23–14
ORCID0000–0003–4821–8503

Сокур Олена Леонідівна,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,
завідувачка відділу науково-методичної роботи
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
проспект Голосіївський 3, м. Київ, 03039, Україна
E-mail: sokurolo@ukr.net
тел.: +38(044)524–35–92
ORCID0000–0001–9861–3283

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ БІБЛІОТЕКОЗНАВЧОЇ ПЕРІОДИКИ В УКРАЇНІ

Професійна періодика завжди була важливим елементом як професійної комунікації, так і системи безперервної освіти та підвищення кваліфікації бібліотечних фахівців. До 1919 р. в Україні періодичного видання, яке б висвітлювало актуальні питання бібліотечної справи, не функціонувало. У 20–30-х рр. ХХ ст. було засновано значну кількість періодичних фахових видань, які частково або повністю розкривали різні питання бібліотечного будівництва в Україні. Саме у цей період відбувся сплеск розвитку бібліотекознавства як науки. Разом із цим – це був час тотальної централізації, ідеологізації, планування, пропаганди, несприйняття загальноновизнаних міжнародних тенденцій, орієнтація лише на внутрішні суспільно-політичні процеси.

Бібліотекознавча періодика перших двох десятиліть радянської доби функціонувала у надскладних умовах, але на сторінках часописів, незважаючи на жорстку цензуру, українські бібліотекознавці намагалися підтримувати кращі традиції часописів провідних західних країн. Упродовж багатьох років змінити ситуацію не вдалося ні дисидентам, ні шістдесятницькому руху, які намагалися відстоювати історичну справедливість, відновити вільний розвиток української культури, піддаючи нещадній критиці марксистсько-ленінські ідеї та загалом увесь радянський лад. Дослідження українських фахових періодичних видань, виявлення їх визначальної ролі у розвитку українського бібліотекознавства, сталому інформаційному супроводі наукових досліджень, пропагуванні над-

бань культури і науки в Україні та світі є надзвичайно актуальними у науково-теоретичному і практичному аспектах.

Ключові слова: бібліотекознавство, наукова бібліотека, періодика, журнал, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна академія наук України.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування і подальший розвиток науки і суспільства посилюють значення інформаційно-бібліотечної ресурсної бази у процесах наукової комунікації, домінуванні суспільно важливих інформаційних обмінів. Упровадження новітніх технологій у всі сфери діяльності людства та значні зміни в електронній науковій комунікації сприяють популяризації досягнень бібліотечної галузі України, зокрема у підготовці та виданні фахових періодичних видань.

Сьогодні комунікативний ресурс українських фахових журналів є важливим сегментом цілісного національного гуманітарного інформаційного простору, у тому числі і в міжкультурному діалозі, що відрізняється комплексним характером: збалансованим співвідношенням кумулятивної, комунікаційної, інформаційної та культурно-освітньої функцій; паралельне використання традиційних та електронних форм забезпечує їх доступність; допомагає плідній інформаційно-комунікаційній взаємодії; охоплює широкий спектр актуальних професійних питань та сприяє інтеграції вітчизняного інформаційного ресурсу у світовий інформаційний простір.

20-ті – 30-ті рр. ХХ ст. в Україні – це період тотальної централізації, ідеологізації, планування, пропаганди, несприйняття загальноновизнаних міжнародних тенденцій, орієнтація лише на внутрішні суспільно-політичні процеси. Зазначимо, що упродовж багатьох років змінити ситуацію не вдалося ні дисидентам, ні шістдесятницькому руху, які намагалися відстоювати історичну справедливість, відновити вільний розвиток української культури, піддаючи нещадній критиці марксистсько-ленінські ідеї та загалом увесь радянський лад. «1960-ті роки дещо розхитали сталінську монолітність партії, однак преса в цілому залишилася на боці консервативних сил компартійної номенклатури. Система управління пресою також не зазнала змін. Як і раніше, не можна було засновувати видань, які б знаходилися поза державним контролем» [1, с. 530].

Для вивчення й осмислення цих процесів, відновлення історичної справедливості, позбавлення українців імперських амбіцій меншовартості, актуальним є вивчення періодичних видань відповідних періодів і не тільки спеціальних бібліотечних, а й суміжних – культурного будівництва, народної освіти тощо.

Актуальність дослідження. Важливе значення для подальшої ефективної розбудови українського бібліотекознавства має неупереджене осмислення його історичного досвіду, адже розвиток бібліотечної справи в Україні характеризується політичними і національними особливостями. Відновлення історичної справедливості до розвитку бібліотечної науки і практики вимагає об'єктивного аналізу фактів у тому числі замовчуваних до сьогодні, статистичних даних,

виявлення нових матеріалів, повернення забутих та маловідомих імен бібліотечних діячів, переосмислення загальноісторичних концепцій і висновків.

Друковані фахові періодичні видання – це пам'ятки неодноразових спроб утвердження українського бібліотечного слова у надскладних умовах встановлення тоталітарного режиму. Як вказує Г. Ковальчук, «публікації українських авторів з питань теорії, практики і методики бібліотечної справи були розпорошені по різним виданням, зокрема в російському журналі «Библиотекарь»» [18].

Отже, дослідження українських фахових періодичних видань, виявлення їх визначальної ролі у розвитку українського бібліотекознавства, сталому інформаційному супроводі наукових досліджень, пропагуванні надбань культури і науки в Україні та світі є надзвичайно актуальними у науково-теоретичному і практичному аспектах.

Аналіз останніх досліджень. Питання вивчення функціонування українських фахових періодичних видань активізувалися зі здобуттям незалежності України в 1991 р. Дослідженню різних аспектів змісту та тематики бібліотекознавчих журналів присвячено публікації Л. Бейліса, С. Білоконя, Т. Гринівського, Т. Добко, С. Зворського, О. Клименко, Т. Коваль, Г. Ковальчук (Харків), Г. Ковальчук (Київ), Н. Кушнарєнко, С. Масловської, В. Мільман, Л. Одинокі, О. Пастушенко, І. Плехової, Л. Поперечної, О. Сокур, Н. Солонської, Н. Черниш, Т. Шагайденко (Шелест), Ю. Шевцової та інших дослідників.

Проблему типології періодичних видань докладно висвітлено у роботах Ю. Витвицької, Т. Давидченко, В. Кобишева, О. Харитоненко. Ґрунтовному вивченню журналу «Бібліологічні вісті» присвячено публікації Г. Ковальчук (Київ) та Н. Солонської; харківську періодику представлено у напрацюваннях Г. Ковальчук (Харків) і Н. Кушнарєнко; основні тенденції розвитку української бібліотечної періодики 1991–2005 рр. докладно опрацьовано Л. Бейлісом. Специфіку електронних періодичних видань у системі бібліотечних інформаційних ресурсів представлено напрацюваннями С. Горової та Т. Ярошенко.

Мета статті – висвітлити правдиву історію започаткування системи бібліотекознавчої періодики в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно **вирішити завдання**: виявити історичні аспекти започаткування українських журналів із бібліотекознавства та представити актуальні напрями бібліотекознавчих досліджень у 20–30-х рр. ХХ ст.

Методи дослідження. Методологія статті базувалася на загальнонаукових принципах системності, комплексності, усебічності пізнання. Використання загальнонаукових (аналізу, синтезу, узагальнення) та спеціальних методів дослідження (ретроспективного, проблемно-хронологічного, порівняльно-історичного) сприяло досягненню поставленої мети.

Виклад основного матеріалу дослідження. Першим українським часописом історико-літературознавчого і книгознавчого спрямування, провідником фахового періодичного органу державної бібліографії став щомісячний

критико-бібліографічний журнал «Книгарь. Літопис українського письменства». Часопис виходив із вересня 1917 р. до березня 1920 р. в умовах революційних потрясінь, постійної зміни влади, війни, розвитку потужного національного руху опору більшовицькій Росії. Як підкреслює Т. Бевз, революція була явищем загальноукраїнським, адже в усіх регіонах розгортався український національний рух, створювалися та діяли українські органи влади, політичні партії та громадські організації, відроджувалася культура [2, с. 73].

Журнал готувався Товариством «Час» у Києві та призначався для бібліотек, земств «Просвіт», видавців, книгорозповсюджувачів, учительства й усіх зацікавлених українською книжкою. Л. Поперечна наголошує, що за відсутності в Україні спеціальної державної бібліографії доби визвольного руху 1917–1921 рр. саме «Книгарь» взяв на себе ініціативу створення повної національної бібліографії репертуару української книги, виданої як в Україні, так і поза її межами [33]. Отже, часопис виконував місію реєстратора бібліотечно-бібліографічних та видавничо-книгознавчих процесів. Упродовж трьох років редакція самовіддано збирала всі зразки українського друку, реєструвала їх та інформувала свого читача.

Радянська історіографія старанно викоринювала замовчуванням події в Україні 1917–1921 рр., поширюючи свої поняття – «Велика Жовтнева соціалістична революція» та «Громадянська війна» [38]. Цей журнал не вписувався у рамки «генеральної лінії партії» та багатьох років поспіль подавався як «контрреволюційний» і «буржуазний». Саме цей часопис відіграв помітну роль у піднесенні національної культури, становленні української бібліографії та розвитку статистики друку в Україні.

Треба вказати, що редакторами журналу «Книгарь» були видатні українські діячі – В. Королів-Старий (1917–1919, ч. 1–18) та М. Зеров (1919–1920, ч. 19–31).

Василь Костьович Королів-Старий (1879–1943) – український громадський діяч, письменник, видавець, член Товариства Українських Поступовців, один із засновників Української Центральної Ради, один із фундаторів та голова Товариства шкільної освіти, член ради Київського товариства «Просвіта». У 1917 р. працював у видавництві «Час» та став першим редактором започаткованого видання. За час своєї роботи В. Королів-Старий опублікував на сторінках журналу «Книгарь» 37 статей та рецензій [24].

Микола Костянтинович Зеров (1890–1937) – український поет, літературознавець, літературний критик, полеміст, лідер «неокласиків», майстер сонетної форми та перекладач античної поезії. У 1918–1920 рр. викладав українознавство в Архітектурному інституті та працював редактором бібліографічного журналу «Книгарь» [4].

Наголосимо, що співробітники редакції – видатні діячі національної культури й української науки, знані письменники, чії імена вписані великими літерами у скарбницю світової культури: М. Бурачек, Ф. Ернст, С. Єфремов,

С. Кондра, О. Кошиць, А. Кримський, М. Леонтович, О. Олесь, С. Петлюра, М. Сагарда, І. Свенціцький, С. Сірополко, О. Стешенко та інші.

У часописі друкувалися відомі діячі українського руху – І. Айзеншток, П. Богацький, Д. Дорошенко, П. Зайцев, М. Івченко, С. Кондра, О. Левицький, Ю. Меженко, О. Мицюк, М. Плевако, В. Романовський, С. Русова, Л. Старицька-Черняхівська, М. Шаповал та багато інших.

Унаслідок «культурних реформ» і реорганізацій журнал припинив своє існування навесні 1920 р. На той час новою радянською владою ліквідовувалися приватні бібліотеки, друкарні, придушувалися будь-які ініціативи. «Книгарь», як і «Просвіта» та інші українські культурно-освітні осередки, заборонялися, адже з ліквідацією приватної власності все підпорядковувалося державі та нею і контролювалося. Л. Поперечна вказує, що «попри короткий час існування, «Книгарь» відіграв значну роль у становленні нової української літературної критики та розвитку української бібліографії» [33].

Провідна роль у закладанні наукових основ бібліотечної справи, висвітленні стану системи обслуговування читачів та наданні методичної допомоги бібліотекам належала виданням, які були започатковані Всенародною бібліотекою України і Народним комісаріатом освіти УСРР. Зі середини 1920-х років розробка важливих питань бібліотечного будівництва продовжилася у напрацюваннях Українського наукового інституту книгознавства (УНІК).

Започаткування першого українського журналу з бібліотечної справи тісно пов'язано зі становленням найбільшої книгозбірні країни – Національної бібліотеки Української Держави, яку було засновано Законом Ради Народних Міністрів від 2 (15) серпня 1918 р. Головна книгозбірня країни стала важливим складником новоутвореної Української Академії Наук (УАН, заснована 27 листопада 1918 р. у Києві) та пізніше була перейменована у Всенародну бібліотеку України при Українській академії наук в м. Києві (ВБУ, нині – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського, НБУВ).

Як стверджує О. Сокур, від самого початку становлення та розбудови провідної книгозбірні було кілька спроб започаткувати на її базі всеукраїнське бібліотечне друковане видання [36]. Отже, першою такою успішною спробою став журнал «Книжний вістник», який мав на меті налагодити та підтримувати регулярний обмін інформацією, поширювати позитивний практичний досвід та наукові напрацювання між українськими бібліотекарами [7, с. 28].

Головним редактором часопису став Гнат Павлович Житецький (1866–1929) – історик, літературознавець, книгознавець, публіцист, один із засновників ВБУ та її співробітник – з 1922 р. і до самої смерті у 1929 р. очолював відділ рукописів [8]. Фактично, журнал став друкованим органом Тимчасового комітету, який було утворено для заснування бібліотеки світового рівня.

Г. Житецький визначав часопис як щоквартальний «журнал з бібліотечногознавства і просвіти», орган ВБУ, також було заявлено обсяг (4–7 аркушів) та окреслено змістову структуру. Таким чином, засновники ставили за мету в перспективі створити журнал, який би охоплював майже всі питання з ор-

ганізації бібліотечної справи та книжкового руху в Україні, тобто, не обмежуючись лише висвітленням діяльності ВБУ [16]. Однак, побачило світ лише два номери. Як зауважує О. Клименко, припинення видання можна пояснити об'єктивними причинами, але визначальними є: відсутність постійного приміщення ВБУ, а відтак і більш-менш зручних умов праці та укомплектованого штату співробітників, складні політичні обставини та активізація військових дій, фінансова скрута [15].

Отже, «Книжний вістник» – це перший український фаховий науковий журнал із бібліотекознавства, призначений для комунікації української бібліотечної спільноти, висвітлення діяльності бібліотек України та світу, є достовірним джерелом з історії заснування найбільшої бібліотеки держави, тогочасного стану бібліотечної справи, розвитку бібліографії та книгознавства, який зберігає свою наукову цінність до сьогодні, а його внесок у розвиток українського бібліотекознавства є неоцінним.

У 1922 р. побачив світ критико-бібліографічний часопис «Голос друку» – перший у Радянській Україні журнал книгознавчого і бібліографічного спрямування, результат співпраці харківського Центрального бібліографічного відділу (центр державної поточної бібліографії) та його київського відділення [18]. Перший і єдиний номер було підготовлено у Києві у 1921 р., а вже вийшов друком він у 1922 р. у Всеукраїнському державному видавництві у Харкові, але датований 1921 р. У журналі вміщено статті з питань бібліографії: Т. Смолієвського «Принципи бібліографії і матеріалів агітаційних», М. Годкевича «Центральний Бібліографічний відділ в 1921 р.», Ю. Ковалевського «Теоретичні підстави бібліографічної класифікації та існуючі класифікаційні схеми в порівнянні з міжнародною децимальною системою», інші матеріали стосувалися історії та статистики друку в Україні, мистецтвознавства тощо. Серед авторів – І. Айзеншток, В. Міяковський, О. Дорошкевич, М. Зеров, Г. Іваниця, М. Плевако та інші видатні українські діячі [11].

У 1919 р. столицею Радянської України було визначено місто Харків, а офіційно цей статус за містом закріплено у Конституції СРСР лише 1923 р. [32]. На початку 1920-х рр. в Україні відбулося різке зростання кількості бібліотек як осередків масової культури та боротьби з неграмотністю населення, а отже і збільшення чисельності бібліотечних кадрів, що, безумовно, сприяло стрімкому накопиченню практичного досвіду і теоретичних напрацювань та вимагало осмислення й узагальнення. Якщо додати, що у переважній більшості бібліотекарів не було спеціальної освіти, звідси виникала нагальна потреба у навчанні у тому числі і через підготовку та публікацію фахових консультацій, методичних порад, розробку рекомендацій тощо. Тобто, виникли об'єктивні передумови започаткування в Україні фахової бібліотекознавчої періодики, а отже закономірним є заснування цих видань саме у столичному Харкові.

Зазначимо, що Харків у цей період активно перетворювався на центр радянського впливу в тому числі й на бібліотечну справу загалом та розбудову діяльності книгозбірень як ідеологічних осередків зокрема. З цією метою було

започатковано фахові часописи, друкувалися методичні розробки, рекомендації та інші матеріали. Побачили світ книгознавчі, політосвітні та бібліотечно-бібліографічні журнали. Надруковані у Харкові у 1920–1930-х рр. фахові часописи, представляють історичну та наукову цінність, є вагомим підґрунтям дослідження бібліотечної справи в Україні під шаленим тиском радянської окупаційної влади. Журнали вирізнялися значною заідеологізованістю, виконували завдання з насадження радянського світогляду через пресу, книжки, брошури тощо у широкі маси населення.

Зауважимо, що у 1923 р. більшовики взяли курс на так звану коренізацію, котра мала на меті посилити вплив нової влади у національних осередках новоствореної Країни Рад через залучення місцевого населення. У той час радянське керівництво зіткнулося з активним спротивом та піднесенням національних рухів серед колонізованого населення. Задля запобігання руйнації радянської держави, яка стала, за твердженням українського філософа та письменника Петра Кралюка, «своєрідною реінкарнацією Російської імперії», більшовиками було прийнято рішення очолити ці рухи [25]. Українізація займала важливе місце у більшовицькій політиці щодо України, адже саме тут національний рух виявився найпотужнішим та становив серйозну загрозу для окупаційного режиму, адже ідеологія більшовиків була вороже зустрінута українцями.

На початку 20-х рр. XX ст. етнічні українці становили меншість у партійних та радянських органах Української Соціалістичної Радянської республіки (УСРР). Отже, українізація була невід'ємним складником політики більшовиків щодо остаточного утвердження влади в Україні. Саме тому 27 липня 1923 р. Рада народних комісарів УСРР видала декрет «Про заходи в справі українізації шкільно-виховних та культурно-освітніх установ», що передбачав перехід на українську мову викладання в усіх навчальних закладах республіки [26]. 1 серпня того ж року було видано постанову «Про забезпечення рівноправності мов та про сприяння розвитку української культури» [41].

Як зазначає П. Кралюк, процес українізації не відзначався послідовністю, незважаючи на певні здобутки, зокрема, у вищій школі та видавничій справі [25]. Наприкінці 1920-х років почалося переслідування української інтелігенції та дискредитація всього національного. Поступово політика коренізації загальною та українізації зокрема зазнала кардинальних змін, які були зумовлені значним зростанням впливу росіян у керівництві партії та уряду СРСР, переходом до політики індустріалізації [41]. 14 грудня 1932 р. вийшла постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР про хлібозаготівлю, що, у тому числі, містила категоричну вимогу боротися з петлюрівцями та іншими контрреволюційними елементами. Це, як підкреслює Ю. Шаповал, означало кінець хоча і контрольованої, але все ж таки українізації та ознаменувало остаточну ліквідацію націоналістичного потенціалу, який вже ніколи не повинен був відродитися [41].

У 1921 р. органом Головної політично-просвітницької ради УСРР (Головполітосвіти УСРР) було засновано періодичне фахове видання для працівників позашкільної освіти радянської України «Шлях до комунізму» (1921–1924).

У 1921–1923 рр. журнал мав назву «Путь к коммунизму» та виходив російською мовою під редакцією В. Бухарцева та Н. Єфімова у Всеукраїнському державному видавництві. У 1924 р. назву було змінено на «Шлях до комунізму», журнал став виходити у видавництві «Шлях освіти» при Наркоматі освіти УСРР та друкувати матеріали й українською мовою. Як вказує Г. Ковальчук (Харків), «питома вага україномовних статей у журналі протягом 1924 р. збільшувалася поступово: у № 1 їх було 35%, у №№ 6, 7–92%» [22]. Загалом упродовж року українською мовою було надруковано близько 75% від загальної кількості публікацій.

У передмові до першого числа зазначено, що провідне завдання часопису – збір, облік, вивчення та представлення місцевого досвіду, наукова розробка та впровадження методів політосвітньої роботи в умовах міста, села, профспілок та армій. Своє завдання редакція журналу також вбачала і у посередництві між політичними структурами, політосвітними та членами робітничих і червоноармійських клубів і сільбудів.

У журналі публікувалися статті з актуальних на той час питань: роль і місце бібліотеки у новому суспільстві, міркування щодо єдиної бібліотечної мережі, організація каталогів, робота з читачами та читацькими потребами, питання підготовки бібліотечних кадрів, організація роботи різних видів бібліотек – хати-читальні, пересувної бібліотеки, сільської бібліотеки тощо. Значна увага була приділена ідеологічній спрямованості бібліотек, вихованню радянської людини. У часописі активно публікувалися відомі бібліотекознавці Харкова – Б. Борович та О. Прозоровська [17].

Ми погоджуємося з твердженням Н. Черниш, що саме у цей час «закладалися основи величезного посилення ідеологічного тиску на суспільство засобами преси, розповсюдження масових друківаних матеріалів для політичного перевиховання населення. Уся видавнича діяльність в Україні була зорієнтована на виконання конкретних політичних, ідеологічних, економічних та господарських завдань Комуністичної партії» [40, с. 508].

У 1925 р. на базі журналу було створено два окремих часописи – «Селянський будинок» та «Робочий клуб», які, відповідно, були адресовані читацькій аудиторії – сільським і міським закладам культури.

З листопада 1924 р. по 1930 р. у видавництві «Червоний шлях» (Харків) виходив журнал «Селянський будинок» – щомісячник, орган Всеукраїнського управління сільськими будинками Головополітосвіти УСРР, тобто це був рупор політосвіти на селі. Статті у журналі публікувалися українською мовою. Матеріали з бібліотечної справи друкувалися у «Загальному розділі» та розділі «Життя селянських будинків», які стосувалися організації роботи хат-читалень, надавалися практичні рекомендації щодо упорядкування бібліотек при сільських будинках культури [21].

Часопис «Робочий клуб» був ілюстрованим щомісячником Головополітосвіти УСРР і культвідділу Всеукраїнської ради професійних спілок (ВУРПС). Наголосимо, що цей журнал видавався винятково російською мовою. Завданням

редакції було надавати практичну й методичну допомогу клубним працівникам у містах. Слід наголосити, що представники Головної політично-просвітницької ради УСРР були переконані, що бібліотечна робота є невід'ємним складником клубної роботи, тому на сторінках часопису з'являлися проблемні статті щодо організації роботи бібліотеки при клубі, які розміщувалися під рубриками «Методика клубной работы» та «На местах» [20].

З 1927 р. на зміну журналу «Рабочий клуб» почав виходити часопис «Культработник», у 1928 р. перейменований у «Культробітник», який функціонував до кінця 1930 р. Цей часопис був ілюстрованим друкованим органом спочатку Головного політосвіти УСРР та культвідділу ВУРПС, пізніше, з 1927 по 1930 рр., став друкованим рупором культвідділів ВУРПС, Харківської округової ради професійних спілок та Всеукраїнської спілки споживчих кооперативних організацій [27]. Двотижневик виходив російською та українською мовами; на сторінках висвітлювалися питання роботи культурних осередків на підприємствах, в установах, червоних куточках, робітничих клубах, надавалася методична допомога працівникам культури, у тому числі бібліотекарям. Питанням бібліотечної роботи було присвячено дві рубрики у цьому журналі – «Бібліотечна робота» та «Інформація з міст України», котрі висвітлювали досвід роботи заводських, клубних книгозбірень, бібліотек-читалень, пересувних бібліотек українських міст – Харкова, Кременчука, Одеси, Маріуполя, Дніпропетровська, Запоріжжя тощо [19].

Від другої половини 1920-х рр. посилюються тенденції перетворення бібліотек на заклади політосвіти, запроваджується цензура щодо книжкових фондів, здійснюються їх регулярні чистки від «ідеологічно шкідливої літератури». Провідні бібліотекознавці, зокрема, С. Постернак і І. Вугман намагалися протидіяти цим явищам – перший у Всенародній бібліотеці України та другий в Одеській державній публічній бібліотеці (ОДПБ, нині – Одеська національна наукова бібліотека). Вчені чинили опір політизації бібліотек, висловлювали обурення руйнації вже сформованих книжкових фондів наукових бібліотек.

Ілля Семенович Вугман (1890–1929) – бібліолог, бібліографознавець, організатор, теоретик та практик бібліотечної справи. Він зробив помітний внесок у розвиток бібліотекознавства й бібліографії, розширення діяльності ОДПБ, формування одеської школи бібліотекознавства та бібліографознавства, становлення бібліотечної мережі у Причорномор'ї [13]. Як зазначає Т. Ківшар, пік бібліотечної діяльності І. Вугмана припав на 1920-ті рр., адже саме у цей час він був одним із провідних діячів, причетних до розроблення організаційних засад розбудови бібліотечної справи в УСРР, активним учасником обговорень актуальних на той час питань нового бібліотечного будівництва на різного рівня бібліотечних форумах [13].

Наголосимо, що значною заслугою І. Вугмана як директора ОДПБ було налагодження наукової роботи у цій книгозбірні. Саме під його керівництвом бібліотека однією з перших публічних книгозбірень України налагодила наукову роботу на надзвичайно високому рівні. Т. Ківшар підкреслює, що завдяки залу-

ченню до наукової роботи відомих згодом бібліотекознавців – Є. Загоровського, Е. Оксмана, С. Борового, О. Алексєєва, Я. Бермана, С. Шестерикова, О. Тюнєєвої, йому вдалося підняти бібліотеку на надзвичайно високий рівень [13].

Наслідком активізації наукових досліджень стало започаткування «Трудів Державної публічної бібліотеки в Одесі», де у серії «Бібліотекознавство» було опубліковано працю І. Вугмана «Книга та бібліотека в старому та новому Китаї» (1928), Я. Бермана «До столітніх роковин заснування газети «Одеський Вѣстникъ» (1827–1927): матеріали для історичного нарису» (1928) [37], побачили світ наукові студії О. Тюнєєвої українською, німецькою та французькою мовами, статті інших співробітників бібліотеки, матеріали до персональних бібліографічних покажчиків тощо [13].

З жовтня 1922 р. по червень 1936 р. у Києві при Наркомосі УСРР функціонувала науково-дослідна установа Український науковий інститут книгознавства, який було створено на базі Головної книжкової палати у м. Києві.

«Бібліологічні вісті» – фаховий науковий журнал, що видавався УНІКом з 1923 по 1930 рр. Загалом побачили світ 25 номерів у 21 випуску. Як зазначає Г. Ковальчук (Київ), «це був єдиний на той час у Радянському Союзі фаховий журнал практично з усіх галузей книгознавства. Багато статей, надрукованих в «Бібліологічних вістях», зберегли свою наукову цінність і до сьогоднішнього дня. Вони є достовірним джерелом вивчення історії вітчизняного книгознавства і книжкової справи» [23, с. 131].

Рубрики журналу охоплювали зміст і напрями роботи УНІКу, зокрема питання теоретичного і прикладного книгознавства: історія книги та преси, журналістика, законодавча база щодо друкованої продукції, історія цензури тощо. Також на сторінках часопису широко представлено теорію бібліографії, репрезентовано бібліографічні покажчики з різних галузей знань, надруковано статті з бібліотекознавства та бібліопсихології, висвітлено питання бібліофілії та екслібрисів, манускриптів та рідкісних видань, видавничої та книжкової справи, теорію та практику друкарського мистецтва. Цікавою та інформативною була рубрика «Хроніка бібліологічного життя на Україні та за кордоном».

У 1927–1928 рр. УНІК провів Всеукраїнське бібліотечне обстеження задля систематизації набутого бібліотекарами досвіду, з'ясування загального стану бібліотечної справи в Україні та визначення шляхів її подальшого розвитку. Це було першим масштабним соціологічним дослідженням бібліотек у СРСР, яке проводилося шляхом анкетування. Було зібрано величезний фактичний матеріал щодо читача, його читачьких уподобань, стан роботи бібліотек різних типів і видів (сільських, міських, закладів вищої освіти тощо). Зроблені співробітниками УНІКу зведені таблиці, висновки з матеріалів анкетного опитування є донині цінним джерелом для вивчення історії бібліотечної справи в Україні, важливим досвідом застосування методик проведення масових соціологічних досліджень у бібліотеках [31]. За підсумками цієї дослідницької роботи на сторінках часопису «Бібліологічні вісті» було надруковано ґрунтовні статті, зокрема Д. Балики: «Аналітичний та синтетичний метод вивчення читачівства»,

«Про класифікацію друків за соціальним призначенням», «Ще про наукові та організаційні проблеми книговивчення», «Бібліологічна педагогіка як наука».

Окремий блок публікацій у журналі пов'язаний із практичними аспектами розбудови бібліотечної справи та теоретичним бібліотекознавством. Серед теоретичних бібліотекознавчих праць вирізняються статті Ю. Меженка: «Чи потрібні інвентарі в бібліотеках універсального типу?» (1923, № 4), «Перспективи розвитку великих та наукових бібліотек на Україні» (1926, № 2); теоретичні статті С. Боровського «Наукова бібліотека в сучасних умовах» (1930, №№ 1, 2). На шпальтах часопису знайшли своє відображення також питання збереження фондів, проблеми комплектування загалом та надходження обов'язкового примірника зокрема, організація роботи як цілої бібліотеки, так і окремого її підрозділу тощо.

На рубежі 1920–1930-х рр. розпочався тотальний розгром українського книгознавства, а разом і бібліотекознавства, ініційований державними ідеологічними структурами. Так, у 1931 р. гострій критиці було піддано журнал «Бібліологічні вісті», а також під репресивні утиски потрапили провідні фахівці УНІКу – Ю. Меженко (директор), Д. Балака, В. Ігнатієнко, М. Маслов, Т. Алексеєв, С. Єфремов та інші співробітники. Інститут обвинувачувався у відриві від соціалістичного будівництва, частину колишніх працівників було репресовано (К. Довгань, Й. Залевський, В. Іванушкін, М. Іванченко, В. Ігнатієнко, М. Козоріс, С. Кондра, Я. Стешенко), інші змушені були припинити наукові студії, виїхати з Києва та навіть емігрувати з України.

Подальша реорганізація УНІКу та кадрова «чистка» призвели, фактично, до повної ліквідації потужної інституції – національної наукової школи, істотного зменшення книгознавчих та бібліотекознавчих досліджень в Україні упродовж 1930–1950-х рр. [23].

Отже, журнал припинив своє існування у 1931 р. з ідеологічних причин, також було припинено його фінансування. В архіві часопису залишилося багато так і не опублікованих статей. До початку 1970-х рр. навіть згадка про «Бібліологічні вісті» миттєво присікалася радянською цензурою, лише згодом почалося поступове уведення у науковий обіг позитивної інформації про цей журнал. Як зазначає Г. Ковальчук (Київ), більшість примірників часопису були знищені з ідеологічних міркувань, тому сьогодні «Бібліологічні вісті» є бібліографічною рідкістю. У 1999–2000 рр. Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження» перевидала всі номери часопису фототипічним способом [23].

У 1925 р. Всеукраїнською (Національною) бібліотекою України було налагоджено підготовку професійного щомісячника «Бібліотечний журнал» як органу комунікації та формою самоосвіти співробітників бібліотеки, який випускався на кошти від їхніх пожертв. Журнал виготовлявся на друкарській машинці у п'яти примірниках, всі матеріали подавалися українською мовою [35].

Ідейний задум «Бібліотечного журналу» викладено редакційною колегією у вступній статті, де, зокрема, підкреслено, що часопис має на меті висвітлю-

вати діяльність усіх підрозділів ВБУ задля консолідації співробітників навколо поточних завдань і практичної роботи, формування усвідомленого ставлення працівників до виконання своїх функціональних обов'язків, підтримки інтересу до бібліотекознавства як науки. Отже, журнал розглядався як засіб живого обміну думками між бібліотекарами, активізації міжвіддільської взаємодії та згуртування співробітників навколо розбудови найбільшої книгозбірні України.

Головними темами обговорення на сторінках журналу стали питання каталогізації та упорядкування каталогів, комплектування та збереження фондів, термінології та пресознавства, бібліографії, налагодження співпраці бібліотек, архівів, музеїв тощо. Також висвітлювався і міжнародний досвід розвитку бібліотечної справи, що, на думку редакції, мало збагатити ступінь консолідації [3]. Як звертає увагу О. Сокур, «в складні постреволюційні часи членам редколегії, зокрема Г.Б. Базилевичу, Н.В. Піскорському, Ф.П. Максименку, М.І. Ясинському, вдалося уникнути ідеологічних і політичних ухилів та втримати притаманний виданню високий науковий рівень» [36, с. 101].

Усього з 1925 по 1926 рр. було підготовлено 18 випусків, більшість мають спарені номери. Журнал є бібліографічною рідкістю, наявні примірники зберігаються у читальній залі Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, а їхні цифрові копії представлені в електронній бібліотеці «Україніка» [3].

Особливої уваги заслуговує видання Харківського бібліотечного об'єднання «Голос бібліотекаря», яке друкувалося у 1925 р. російською мовою. Від самого початку планувалося, що цей журнал виходитиме щомісяця за наявності коштів. Часопис також є бібліографічною рідкістю, у фондах Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Короленка збереглися лише два випуски [39]. У редакційній статті визначено провідні цілі: «... давно созрел вопрос о создании своего органа, который бы мог отражать пульс библиотечной жизни на местах и именно в Харьковской губернии, ... мог бы выявить особенные моменты в работе библиотек в части методики и организации ...» [5, с. 1]. На сторінках журналу подано аналіз завдань бібліотечного будівництва, інформацію про бібліотечну справу на Харківщині, зокрема, звіти бюро Харківського бібліотечного об'єднання, досвід роботи окремих бібліотек, запровадження різноманітних форм та методів роботи тощо.

У 1925–1926 рр. у Львові раз на три місяці виходив журнал «Бібліотечний порадник». Засновником та видавцем було центральне товариство «Просвіта» у Львові – українська культурно-освітня громадська організація. Зазначимо, що Львівське товариство «Просвіта» було засновано у 1868 р. представниками народовольчих течій як координаційний центр просвітницького руху в тій частині України, яка входила до складу Австро-Угорщини. Тобто, було першою організацією, яка діяла на національних принципах на українських землях [28]. Велика увага товариством приділялася, зокрема, формуванню і розвитку мережі загальнодоступних бібліотек, насамперед сільських, залученню населення до користування книгами, передусім українською мовою.

Незмінним редактором був М. Галушинський, за редакцією якого вийшло сім номерів журналу «Бібліотечний порадник»: 1925 – чотири, 1926 – три. Інформацію у часописі згруповано за такими розділами: статті загального характеру, бібліотечна справа, красне письменство, дитяча література, бібліографія, рецензії. У часописі надруковано бібліографічні праці І. Калиновича, просвітницькі матеріали Є. Архипенка, бібліотекознавчі дописи М. Галушинського, дослідження дитячого читання К. Малицької, С. Сірополка, В. Старого [6].

Михайло Миколайович Галушинський (1878–1931) – педагог, військовик, публіцист, культурно-освітній і громадсько-політичний діяч, організатор бібліотечної справи Галичини, правозахисник, член Наукового товариства імені Шевченка. Як теоретик і практик позашкільної освіти, особливого значення М. Галушинський надавав продуманому розвитку бібліотечної та видавничої справи у товаристві «Просвіта». Саме за його ініціативи було налагоджено видання фахового часопису «Бібліотечний порадник», у публікаціях якого містилася цінна інформація з різних аспектів бібліотечної практики. Як зазначає С. Зворський, «бібліотечну справу М. Галушинський розглядав як пріоритетний напрям просвітницької діяльності та вважав роль книжки, читальні, бібліотеки й бібліотекаря першорядною в позашкільній освіті, подоланні неграмотності народу, зростанні його самосвідомості» [10].

Через збитковість журналу «Бібліотечний порадник» та ще низки причин його випуск було припинено, а питання бібліотечної роботи висвітлювалися на сторінках інших друкованих видань товариства «Просвіта» – «Життя і знання», «Аматорський порадник», «Письмо з Просвіти», «Календар Просвіти» тощо. С. Зворський акцентує, що «в умовах громадянської війни, постійної зміни влад їм важко було розгорнути ефективну культурно-освітню роботу, однак все ж вони зробили певний внесок у національну книговидавничу, самоосвітню, шкільну, бібліотечну справу» [12, с. 82].

У грудні 1925 р. у Києві ВБУ за дорученням Українського головного управління науковими установами (Укрнаука) при Народному комісаріаті освіти УСРР організувала і провела Першу конференцію наукових бібліотек УСРР. Цей професійний форум мав надзвичайно потужний позитивний вплив на формування мережі наукових бібліотек, яка на початку 1920-х рр. залишалася малорозвиненою, з невизначеними завданнями і функціями, відсутністю єдиного координаційного центру, проблемами з комплектуванням тощо. Отже, проведення конференції стало закономірним для розвитку бібліотечної справи в Україні [34].

Зазначимо, що Перша конференція наукових бібліотек заклала теоретичні та методичні основи для проведення Першого Всеукраїнського з'їзду бібліотечних працівників. Питання, які були порушені на форумі, характеризують бібліотекарів початку ХХ ст. як відданих своїй справі професіоналів.

Серед рекомендацій конференції цікавою є пропозиція професора С. Рубінштейна, який запропонував зокрема, шляхом залучення щомісячних внесків, створити спільний науковий бібліотекознавчий часопис, в якому висвітлювати

ті напрацювання, котрі втілюються у наукових бібліотеках та бібліографічних установах по всій Україні [29].

У 1926–1927 рр. на базі ВБУ за матеріалами конференції було підготовлено три випуски «Бібліотечного збірника», кожен з яких присвячено окремій темі, зокрема, опубліковано статті з проблем налагодження науково-дослідної роботи у галузі бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства у наукових бібліотеках, організації мережі наукових бібліотек в Україні, активізації бібліотечної взаємодії тощо [14]. Надалі планувалося висвітлювати різні аспекти бібліографічної роботи, зокрема і формування Українського бібліографічного репертуару (УБР). Однак, як зауважує О. Клименко, «через політичні утиски, спротив з боку владних кіл намаганням створити УБР збірник припинив існування» [14]. Дослідниця наголошує, що внесок збірника у розвиток українського теоретичного і практичного бібліотекознавства загалом і бібліографознавства зокрема беззаперечний і вагомий, попри обмежену кількість випусків. Він став свідченням активізації наукової думки в Україні у середині 1920-х рр.

Відтак, маючи певний досвід видання, наприкінці 1926 р. Всенародна бібліотека України розпочала реалізацію ідеї С. Рубінштейна із заснування фахового журналу спільними зусиллями великих наукових бібліотек на пайових засадах. Фахівці ВБУ провели величезну організаційну роботу з розробки проекту видання та наповнення першого номера науковим матеріалом. Але втілити задум пайових внесків для випуску колективного фахового друкованого органу не вдалося через брак коштів у бібліотеках-партнерах. Тому керівництво ВБУ прийняло рішення видавати журнал власними силами й коштом [29]. Зазначимо, що в останньому номері «Бібліотечного збірника» анонсовано вихід нового часопису – «Журнал бібліотекознавства та бібліографії», який продовжив намагання ВБУ мати друкований орган та розвивати бібліотечну справу на наукових засадах.

Зауважимо, що у ВБУ на той час працювали видатні українські вчені, а отже їхня відданість науці дозволила втілити у життя унікальний науковий проєкт – журнал, який до сьогодні не втратив своєї актуальності, є важливим історичним джерелом вивчення українського бібліотекознавства та свідком розвитку української бібліотечної справи. До складу редакційної колегії входили провідні фахівці ВБУ: В. Іваницький, М. Іванченко, В. Козловський, С. Постернак, М. Сагарда. Саме вони визначали стратегічні засади часопису та готували концептуальні статті. Водночас досить широким було представництво авторів з інших міст України – Одеси, Харкова, Дніпропетровська, Херсона, Житомира тощо. Активними авторами були: Д. Балика, Я. Берман, Б. Борович, О. Карпінська, О. Кисіль, С. Рубінштейн, М. Хохол, М. Ясинський та інші. Відтак, започаткування нового журналу чітко визначило місце ВБУ як центру бібліотечної наукової думки України.

За концепцією і змістом «Журнал бібліотекознавства та бібліографії» – наукове фахове періодичне видання у галузі бібліотекознавства і бібліографії, що виконувало роль дискусійного майданчика для широкого обговорення питань

бібліотечної теорії і практики, які розроблялися Науково-дослідною комісією бібліотекознавства та бібліографії (НДКББ) ВБУ.

Значимо, що специфічною особливістю НДКББ було те, що всі її члени – працівники і керівники різних підрозділів ВБУ, а кабінет бібліотекознавства (на той час функціонував у бібліотеці) тісно з нею співпрацював. НДКББ, як науковий підрозділ ВБУ, координувала всю науково-дослідну роботу бібліотеки. На засіданнях розглядалися науково-організаційні питання стосовно як розвитку бібліотеки загалом, так і її структурних підрозділів зокрема, а також наукова робота бібліотечних працівників. Наукові та методичні розробки НДКББ апробувалися та впроваджувалися у технологічні процеси ВБУ.

Як вказує дослідниця НДКББ В. Матусевич, у її складі працювали відомі вчені – теоретики і практики бібліотечної справи – бібліотекознавці, бібліографознавці та книгознавці, які стояли біля витоків української бібліотечної науки, що від самого початку будувалася на кращому світовому й національному досвіді організації бібліотечної справи [30]. Серед її членів були найвідоміші українські діячі: Д. А. Балака, Б. І. Зданевич, В. Ф. Іваницький, О. Є. Карпинська, В. О. Козловський, Ф. П. Максименко, С. І. Маслов, Н. В. Піскорська, О. І. Полулях, С. П. Постернак, М. І. Сагарда, М. І. Ясинський та інші науковці, які працювали у ВБУ.

З 1927 по 1930 рр. було підготовлено всього чотири випуски, статті з яких досі залишаються актуальними [9]. Нині – це пам'ятка українського бібліотекознавства, яка свідчить про високий науковий і творчих потенціал ВБУ, її роль і важливе місце у розвитку української бібліотечної науки. Багато авторів у подальшому були репресовані, а їхні дослідження призупинені, більшість членів редколегії розстріляно або засуджено на значні терміни ув'язнення [29].

У 1929–1932 рр. у Харкові побачив світ виробничо-практичний журнал «Радянський книгар» – орган Всеукраїнської Ради з'їздів видавництва та книготорговельних організацій УСРР. Часопис став практичним посібником для працівників видавничої справи, бібліотекарів, культробітників. У журналі зафіксовано історію розвитку книжкової справи в Україні на межі 20–30-х рр. ХХ ст. На сторінках часопису у рубриці «Бібліотечне життя» у тому числі публікувалися матеріали, які висвітлювали бібліотечну справу та бібліографічну діяльність українських книгозбірень [39].

З 1931 по 1934 р. також у Харкові виходив щомісячник «За масову комуністичну освіту» – орган сектору масової комуністичної освіти Народного комісаріату освіти УСРР, Центрального комітету Ленінської комуністичної спілки молоді України та Укрколгоспцентру у видавництві «Радянська школа». З листопада 1932 р. журнал виходив під назвою «Бібліотека у соціалістичному будівництві», у 1933–1934 рр. – «Бібліотека у соціалістичному будівництві». У редакційній статті до першого номера підкреслено, що часопис мав орієнтувати бібліотечних працівників у сучасній книжковій продукції, висвітлювати досвід зразкових бібліотек, інформувати про стан бібліотечної справи у республіках СРСР та за кордоном. Журнал мав виразно ідеологічне спрямування, давав чіт-

кі політичні настанови щодо змісту бібліотечної роботи, провадив генеральну лінію Комуністичної партії. Авторами публікацій були відомі партійні діячі та бібліотекознавці – Н. Крупська, М. Скрипник, Н. Фрід'єва, М. Годкевич та інші.

Як зазначає Г. Ковальчук (Харків), зміст публікацій у часописі був досить широкий, але значна увага приділялася питанням формування бібліотечної мережі, висвітленню досвіду роботи бібліотек різних типів і видів, дитячому читанню та роботі дитячих бібліотек, наданню рекомендацій сільському та колгоспному бібліотекарю щодо роботи з книгою, обговорювалися питання підготовки і перепідготовки бібліотечних кадрів, місце бібліотеки у самоосвіті громадян [18]. З 1935 по 1936 рр. журнал видавався вже у Києві.

У 1934 р. рішенням Раднаркому УСРР столиця України була перенесена з Харкова до Києва. Саме тому видання журналів із бібліотечної справи у Харкові припинилося на довгі роки, але опубліковані матеріали залишаються цінною джерельною базою для наукових розвідок із бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, історії української освіти та є вагомим внеском у розбудову національної культури України.

Висновки та практичне значення. Бібліотекознавча періодика перших двох десятиліть радянської доби функціонувала у надскладних умовах, але на сторінках часописів, незважаючи на жорстку цензуру, українські бібліотекознавці намагалися підтримувати кращі традиції часописів провідних західних країн. Визначення системи факторів впливу української бібліотекознавчої періодики на професійну комунікацію та розвиток бібліотечної науки і практики потребує додаткового вивчення загальних тенденцій тематики цих видань та змісту публікацій українських вчених та практиків бібліотечної справи.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі мають не лише теоретичне, але й практичне значення, адже глобалізаційні процеси у культурно-ідеологічній та інформаційній сферах мають взаємопов'язані тенденції інтернаціоналізації та циклічності, що номінується формуванням нового типу суспільства – відкритого з позиціонуванням у постіндустріальне, інформаційне, знаннєве.

Список використаних джерел

1. Баранник М.В. Історія преси в Україні / М.В. Баранник, П.В. Голобуцький // Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / НАН України, Ін-т історії України; редкол. В.А. Смолій [та ін.]. – Київ : Наук. думка, 2005. – 672 с.
2. Бевз Т. «Українська революція» у науковому дискурсі: суперечності оцінок і висновків [Електронний ресурс] / Т. Бевз // Наукові записки. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2017. – Вип. 5–6 (91–92). – С. 68–80. – Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bevz_ukrainska-1.pdf (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
3. Бібліотечний журнал [Електронний ресурс] / Всенар. б-ка України при ВУАН; [редкол. Г. Базилевич [та ін.]]. – Київ : [Всенар. б-ка України при ВУАН]. – 1925.– № 1–12; 1926. – № 1–3, 6–8. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009564> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
4. Білокінь С. Микола Зеров [Електронний ресурс] / С. Білокінь // Сергій Білокінь (Київ). Персональний сайт історика України. – Електрон. текст. дан. – [Україна], 1970–2023. – Режим доступу: <https://www.s-bilokin.name/Personalia/Zerov/11.html> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
5. Голос бібліотекаря: журнал Харківського бібліотечного об'єднання. – Харків. – 1925.– № 1.

6. Добко Т.В. Бібліотечний порадник [Електронний ресурс] / Т.В. Добко // *Енциклопедія Сучасної України / Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2001–2003. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=39824 (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
7. Дубровіна Л. А. Історія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 1918–1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 1998. – 336 с.
8. Житецький Гнат Павлович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія – Електрон. дані. – Україна, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/43oxLjx> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
9. Журнал бібліотекознавства та бібліографії [Електронний ресурс] / Всенар. б-ка України при Всеукр. акад. наук. – Київ, 1927–1930. – № 1–4. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=1238> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
10. Зворський С.Л. Галущинський Михайло Миколайович [Електронний ресурс] / С.Л. Зворський // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/43unjXR> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
11. Зворський С.Л. Голос друку [Електронний ресурс] / С.Л. Зворський // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/41ospmi> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
12. Зворський С.Л. Товариства «Просвіта» і бібліотечна справа / С.Л. Зворський // *Державні бібліотеки: сучасні проблеми і перспективи* : зб. наук. праць. – Київ, 1993. – С. 75–83.
13. Ківшар Т.І. Вугман Ілля Семенович [Електронний ресурс] / Т.І. Ківшар // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3MCnWID> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
14. Клименко О.З. Бібліотечний збірник [Електронний ресурс] / О.З. Клименко // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/43rVgIn> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
15. Клименко О. Книжний вістник [Електронний ресурс] / О. Клименко // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/413u5C5> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
16. Книжний вістник: трьохмісяч. часопис бібліотекознавства і просвіти [Електронний ресурс] / Всенар. б-ка України при УАН. – Київ : Друкарь. – 1919. – № 2 (квітень–червень). – Режим доступу: <http://irbis-pbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0010992> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
17. Ковальчук Г.Д. Бібліотечні журнали Харківщини (20–30 роки ХХ ст.) як джерельна база для вивчення бібліотекознавчої думки в Україні / Г.Д. Ковальчук // *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. – 2017. – № 1 (7). – С. 54–56.
18. Ковальчук Г.Д. Журнали бібліотечні Харківщини [Електронний ресурс] / Г.Д. Ковальчук // *Бібліотечна енциклопедія Харківщини: регіон. корпорат. проект / Харківська держ. б-ка ім. В.Г. Короленка*. – Електрон. дані. – Харків, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3KSA4E2> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
19. Ковальчук Г.Д. Культуробітник [Електронний ресурс] / Г.Д. Ковальчук // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3mlQI5P> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
20. Ковальчук Г.Д. Робочий клуб [Електронний ресурс] / Г.Д. Ковальчук // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3GCsWcE> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
21. Ковальчук Г.Д. Селянський будинок [Електронний ресурс] / Г.Д. Ковальчук // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/400jTJq> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
22. Ковальчук Г.Д. Шлях до комунізму [Електронний ресурс] / Г.Д. Ковальчук // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3zTYhDI> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
23. Ковальчук Г.І. Бібіологічні вісті [Електронний ресурс] / Г.І. Ковальчук // *Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого*. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/43v9Q22> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
24. Королів-Старий Василь Костянтинович [Електронний ресурс] // ukrlit.org: публічна електронна б-ка укр. худож. л-ри. – Електрон. дані. – [Україна], 2005–2023. – Режим доступу: http://ukrlit.org/koroliv_staryi_vasyl_kostiantynovych (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.

25. Кралюк П. Сто років тому більшовики з Москви запустили політику «українізації», щоб зміцнити свою владу в Україні. А коли вона почала загрозувати режиму, її прихильників заслали в табори і розстріляли [Електронний ресурс] / П. Кралюк // Бабель. – Електрон. дані. – [Україна], 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/40ZRrAB> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
26. Куліш Т. Українізація шкільної освіти в період національного відродження 20-х років ХХ ст.: причини, проблеми, шляхи реалізації [Електронний ресурс] / Т. Куліш // Історико-педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 2. – С. 64–67. – Режим доступу: https://library.udru.org.ua/library_files/istoruk_ped_almanah/2010/2010_2_14.pdf (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
27. Культробітник [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Електрон. дані. – Україна, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/412TawX> (дата звернення: 31.01.2023). – Загол. з екрана.
28. Малюта О.В. Львівське товариство Просвіта [Електронний ресурс] / О.В. Малюта // Енциклопедія Сучасної України / Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2001–2023. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=59612 (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
29. Масловська С.М. Журнал бібліотекознавства та бібліографії [Електронний ресурс] / С.М. Масловська, Л.А. Поперечна // Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/43s7TmD> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
30. Матусевич В.В. Науково-дослідна комісія бібліотекознавства та бібліографії Всенародної бібліотеки України (1925–1933): основні напрями діяльності: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.08 / В.В. Матусевич; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – Київ, 1998. – 18 с.
31. Новальська Т. УНІК – перша науково-дослідна установа з вивчення проблем українського читачезнавства / Т. Новальська // Бібл. вісник. – 2004. – № 1. – С. 36–39.
32. Перша столиця України [Електронний ресурс] // Вікіпедія: Вільна енциклопедія. – Електрон. дані. – Україна, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/40n0KBA> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
33. Поперечна Л.А. Книгарь [Електронний ресурс] / Л.А. Поперечна // Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3mGONZM> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
34. Сафонова В.В. Перша конференція наукових бібліотек УСРР 1925 [Електронний ресурс] / В.В. Сафонова // Бібліотечна енциклопедія Харківщини: регіон. корпорат. проєкт / Харківська держ. б-ка ім. В.Г. Короленка. – Електрон. дані. – Харків, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3GUb1y6> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
35. Сокур О.Л. Бібліотечний журнал [Електронний ресурс] / О.Л. Сокур // Українська бібліотечна енциклопедія / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2023. – Режим доступу: <https://bit.ly/3mRoos7> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
36. Сокур О.Л. Професійна періодика: обмін досвідом та бібліотечна взаємодія (до 100-річчя НБУВ) / О.Л. Сокур // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. 20-ї Всеукр. наук.-теорет. конф. (Львів, 30 листоп. – 1 груд. 2018 р.) / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, НДІ пресознавства; гол. ред. М.М. Романюк. – Львів, 2018. – С. 100–105.
37. Труды Державної публічної бібліотеки в Одесі: е-каталог [Електронний ресурс] // Одеська нац. наук. б-ка: офіц. веб-сайт. – Електрон. дані. – Україна, 2023, 18 лют. – Режим доступу: <https://bit.ly/3UMG4S6> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
38. Українська революція 1917–21 [Електронний ресурс] // Український ін-т національної пам'яті: офіц. веб-сайт. – Електрон. дані. – Україна, 2023. – Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/page/ukrainska-revolutsiya-1917-21> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
39. Харківські фахові періодичні видання 1920–30-х рр.: віртуальна виставка [Електронний ресурс] / Харківс. держ. наук. б-та імені В.Г. Короленка, Каб. бібліотекознавства імені Л.Б. Хавкіної; уклад.: О.П. Скорик, Н.І. Капустіна. – Електрон. текст. дан. – Харків, 2019. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/005241055e2bcf7f0aa22> (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.
40. Черниш Н. Періодичні видання бібліографічної комісії наукового товариства ім. Т. Шевченка (1909–1939): тематико-типологічна характеристика / Н. Черниш // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. – 2015. – Вип. 42. – С. 499–519.
41. Шаповал Ю.І. Коренізація [Електронний ресурс] / Ю.І. Шаповал // Енциклопедія Сучасної України / Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. – Електрон. дані. – Україна, Київ, 2001–2003. – Режим доступу: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3553 (дата звернення: 18.02.2023). – Загол. з екрана.

References

- [1]. Baranyk M. V., Holobutskyi, P.V. Istoriiia presy v Ukraini [History of the press in Ukraine]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy [Encyclopedia of the history of Ukraine]*. Kyiv, 2005, 672 p.
- [2]. Bezv T. «Ukrainska revoliutsiia» u naukovomu dyskursi: superechnosti otsinok i vysnovkiv [«Ukrainian revolution» in scientific discourse: contradictions of assessments and conclusions]. *Naukovi zapysky. IPiEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy [Proceedings. I.F. Kuras IPiEND of the National Academy of Sciences of Ukraine]*. 2017, iss. 5–6, pp. 68–80. Available at: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/bezv_ukrainska-1.pdf (accessed: 31.01.2023).
- [3]. Bibliotechnyi zhurnal [Library journal]. *Elektronna biblioteka «Ukrainika» [Electronic library «Ukrainika»]*. 1925, iss. 1–12; 1926, iss. 1–3, 6–8. Available at: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009564> (accessed: 31.01.2023).
- [4]. Bilokin S. Mykola Zerov. *Serhii Bilokin (Kyiv): Personalnyi sait ukrainskoho istoryka [Serhiy Bilokin (Kyiv): Personal website of the Ukrainian historian]*. Available at: <https://www.s-bilokin.name/Personalna/Zerov/11.html> (accessed: 31.01.2023).
- [5]. *Holos byblyotekaria [The voice of the librarian]*. 1925, iss. 1.
- [6]. Dobko T.V. Bibliotechnyi poradnyk [Library advisor]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]*. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=39824 (accessed: 31.01.2023).
- [7]. Dubrovina L. A., Onyshchenko O. S. *Istoriiia Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho, 1918–1941 [History of the V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine, 1918–1941]*. Kyiv, 1998, 336 p.
- [8]. Zhytetskyi Hnat Pavlovych. *Wikipedia*. Available at: <https://bit.ly/43oxLjx> (accessed: 31.01.2023).
- [9]. Zhurnal bibliotekoznavstva ta bibliohrafi [Journal of library science and bibliography]. *Kultura Ukrainy: elektronna biblioteka [Culture of Ukraine: electronic library]*. Available at: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=1238> (accessed: 31.01.2023).
- [10]. Zvorskyi S.L. Halushchynskiy Mykhailo Mykolaiovych. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/43unjXR> (accessed: 31.01.2023).
- [11]. Zvorskyi S.L. Holos druku (vydannia) [Voice of print (edition)]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/41ospmi> (accessed: 31.01.2023).
- [12]. Zvorskyi S.L. Tovarystva «Prosvita» i bibliotekna sprava [Societies «Enlightenment» and librarianship]. *Derzhavni biblioteky: suchasni problemy i perspektyvy [State libraries: modern problems and prospects]*. Kyiv, 1993, pp. 75–83.
- [13]. Kivshar T.I. Vuhman Illia Semenovych. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/3MCnwID> (accessed: 31.01.2023).
- [14]. Klymenko O.Z. Bibliotechnyi zbirnyk [Library compilation (edition)]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/43rVgIn> (accessed: 31.01.2023).
- [15]. Klymenko O. Knyzhnyi vistnyk [Book herald]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/413u5C5> (accessed: 31.01.2023).
- [16]. *Knyzhnyi vistnyk [Book herald]*. 1919, no 2. Available at: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0010992> (accessed: 31.01.2023).
- [17]. Kovalchuk H.D. Bibliotechni zhurnaly Kharkivshchyny (20–30 roky XX st.) yak dzherelna baza dlia vyvchennia bibliotekoznavchoi dumky v Ukraini [Library journals of the Kharkiv region (20–30 years of the 20th century) as a source base for the study of librarianship in Ukraine]. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka [Library forum: history, theory and practice]*. 2017, no 1 (7), pp. 54–56.
- [18]. Kovalchuk H.D. Zhurnaly bibliotekni Kharkivshchyny [Library magazines of Kharkiv region]. *Bibliotekna entsyklopediia Kharkivshchyny [Library encyclopedia of Kharkiv region]*. Available at: <https://bit.ly/3KSA4E2> (accessed: 31.01.2023).
- [19]. Kovalchuk H.D. Kultrobitnyk [Culture worker]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/3mlQI5P> (accessed: 31.01.2023).
- [20]. Kovalchuk H.D. Rabochyi klub [Working Club]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/3GCsWcE> (accessed: 31.01.2023).
- [21]. Kovalchuk H.D. Selianskyi budynok [Peasant House]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/400jTJq> (accessed: 31.01.2023).
- [22]. Kovalchuk, H.D. Shliakh do komunizmu [The Road to Communism]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/3zTYhDI> (accessed: 31.01.2023).
- [23]. Kovalchuk H.I. Bibliolohichni visti [Bibliographic news]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/43v9Q22> (accessed: 31.01.2023).

- [24]. Koroliv-Staryi Vasyl Kostiantynovych. *UkrLit.org*. Available at: http://ukrlit.org/koroliv_staryi_vasyl_kostiantynovych (accessed: 31.01.2023).
- [25]. Kraliuk P. Sto rokov tomu bilshovyky z Moskvy zapustyly polityku «ukrainizatsii», shchob zmitsnyty svoiu vladu v Ukraini. A koly вона почала zahrozhuvaty rezhymu, yii prykhylnykyv zaslaly v tabory i rozstrilialy [One hundred years ago, the Bolsheviks from Moscow launched a policy of «Ukrainization» to strengthen their power in Ukraine. And when she began to threaten the regime, her supporters were sent to camps and shot]. *Babel [Babel]*. Available at: <https://bit.ly/40ZRpAB> (accessed: 31.01.2023).
- [26]. Kulish T. Ukrainizatsiia shkilnoi osvity v period natsionalnoho vidrozhennia 20-kh rokov XX st.: prychny, problemy, shliakhy realizatsii [Ukrainization of school education during the period of national revival in the 20s of the 20th century: reasons, problems, ways of implementation]. *Istoryko-pedahohichniy almanakh [Historical and pedagogical almanac]*. 2010, iss. 2, pp. 64–67. Available at: https://library.udpu.org.ua/library_files/istoruk_ped_almanax/2010/2010_2_14.pdf (accessed: 31.01.2023).
- [27]. Kultrobitnyk [Culture worker]. *Wikipedia*. Available at: <https://bit.ly/412TawX> (accessed: 31.01.2023).
- [28]. Maliuta, O. V. Lvivske tovarystvo Prosvita [Lviv Society of Education]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]*. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=59612 (accessed: 31.01.2023).
- [29]. Maslovska S. M., Poperechna L. A. Zhurnal bibliotekoznavstva ta bibliografii [Journal of library science and bibliography]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/43s7TmD> (accessed: 31.01.2023).
- [30]. Matusevych V. V. *Naukovo-doslidna komisii bibliotekoznavstva ta bibliografii Vsenarodnoi biblioteki Ukrainy (1925–1933): osnovni napriamy diialnosti [Research commission of librarianship and bibliography of the National Library of Ukraine (1925–1933): main areas of activity]*. Kyiv, 1998, 18 p.
- [31]. Novalska T. UNIK – persha naukovo-doslidna ustanova z vyvchennia problem ukrainskoho chytacheznavstva [UNIK is the first scientific research institution studying the problems of Ukrainian reading studies]. *Bibliotichniy visnyk [Library journal]*. 2004, no 1, pp. 36–39.
- [32]. Persha stolytsia Ukrainy [The first capital of Ukraine]. *Wikipedia*. Available at: <https://bit.ly/40n0KBA> (accessed: 31.01.2023).
- [33]. Poperechna L. A. Knyhar [Bookseller]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/3mGONZM> (accessed: 31.01.2023).
- [34]. Safonova, V. V. Persha konferentsiia naukovykh bibliotek USRR1925 [The first conference of scientific libraries of the USSR, 1925]. *Bibliotekna entsyklopediia Kharkivshchyny [Library encyclopedia of Kharkiv region]*. Available at: <https://bit.ly/3GUb1y6> (accessed: 31.01.2023).
- [35]. Sokur O. L. Bibliotichniy zhurnal [Library magazine]. *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia [Ukrainian library encyclopedia]*. Available at: <https://bit.ly/3mPooc7> (accessed: 31.01.2023).
- [36]. Sokur O. L. Profesiina periodyka: obmin dosvidom ta bibliotekna vzaiemodiia (do 100-richchia NBUV) [Professional periodicals: exchange of experience and library interaction (for the 100th anniversary of the VNBU)]. *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist [Ukrainian periodicals: history and modernity]*. Lviv, 2018, pp. 100–105.
- [37]. Trudy Derzhavnoi publichnoi biblioteki v Odesi: e-kataloh [Proceedings of the State Public Library in Odesa: electronic catalog]. *Odesa National Scientific Library: website*. Available at: <https://bit.ly/3UMG4S6> (accessed: 31.01.2023).
- [38]. Ukrainska revoliutsiia 1917–21 [Ukrainian revolution 1917–21]. *Ukrainian Institute of National Memory: website*. Available at: <https://old.uinp.gov.ua/page/ukrainska-revolutsiia-1917-21> (accessed: 31.01.2023).
- [39]. Skoryk O. P., Kapustina N. I. *Kharkivski fakhovi periodychni vydannia 1920–30-kh rr.: Virtualna vystavka [Kharkiv professional periodicals of the 1920s and 1930s.: virtual exhibition]*. Available at: Retrieved from <https://ru.calameo.com/read/005241055e2bcf7f0aa22> (accessed: 31.01.2023).
- [40]. Chernysh N. Periodychni vydannia bibliografichnoi komisii naukovohto tovarystva im. T. Shevchenka (1909–1939): tematyko-typolohichna kharakterystyka [Periodicals of the T. Shevchenko bibliographic commission of the scientific society (1909–1939): thematic and typological characteristics]. *Naukovi praci Nationalnoi biblioteki Ukraini imeni V. I. Vernadskogo*. 2015, iss. 42, pp. 499–519.
- [41]. Shapoval Yu. I. Korenizatsiia [Rooting]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]*. Available at: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=3553 (accessed: 31.01.2023).

Надійшла 21.02.2023 р.

Klymenko O.,

Candidate of Historical Sciences (Ph. D.), Docent,
Head of the Division of scientific publications
V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3 Holiivskyi Ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: klimenko_oz@ukr.net
tel.: +38 (044) 524 23 14
ORCID0000-0003-4821-8503

Sokur O.,

Candidate of Social Communications (Ph. D.)
Head of the department of scientific and methodical work,
V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3, Holiivskyi Ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: sokurol@ukr.net
tel.: +38 (044) 524 35 92
ORCID0000-0001-9861-3283

**CONCEPTUAL PRINCIPLES OF INITIATION LIBRARY
PERIODICALS IN UKRAINE**

Professional periodicals have always been an important element of both professional communication and the system of continuous education and professional development of library professionals. Until 1919, there was no periodical published in Ukraine, which would highlight the current issues of library affairs. In the 20s and 30s of the XX century a significant number of periodicals were published, which were partially or fully revealed various issues of library construction in Ukraine. It was during this period that there was a surge in the development of librarianship as a science. At the same time, it is a period of total centralization, ideologization, planning, propaganda, rejection of generally recognized international trends, and orientation only on internal socio-political processes.

Library periodicals of the first two decades of the Soviet era functioned in extremely difficult conditions, but on the pages of the periodicals, despite strict censorship, Ukrainian librarians tried to maintain the best traditions of the periodicals of leading Western countries. For many years, neither the dissidents nor the Sixties movement, who tried to defend historical justice and restore the free development of Ukrainian culture, mercilessly criticizing Marxist-Leninist ideas and the entire Soviet system, failed to change the situation. The study of Ukrainian specialized periodicals, the identification of their defining role in the development of Ukrainian librarianship, permanent informational support of scientific research, promotion of the heritage of culture and science in Ukraine and the world are extremely relevant in scientific, theoretical and practical aspects.

Keywords: library science, magazine, scientific library, periodical, V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine.